

Nunc de eo quaeritur, quod in prima parte theses habet secunda nostra assertio. Licet enim ex internis rerum naturis non requiratur, ut verbum credendum sit verbum scriptum; posset nihilominus providentia Dei revelatoris voluisse mediatam revelationem numquam proponere credendam nisi scriptam. Quod si ex historia revelationis ostendi posset, non demonstraret quidem Scripturae necessitatem absolutam ex rerum naturis; sed tamen demonstraret, eam esse conditionem aliquam, sine qua Deus ex sua libera electione in praesenti ordine humani generis non proponeret revelationem. Contra vero si ex historia revelationis ostendi potest, saltem usque ad illud tempus de quo controversia movetur, veram a Deo revelatam religionem numquam existisse, quin ex dispositione divina aliquas veritates revelatas comprehenderit non scriptas et sola Traditione transmissas; si insuper ostendi potest, etiam post absolutum canonem librorum divinatorum persuasionem de aequali oeconomia revelationis christianae semper perdurasse certissimam theoreticae et practicae in ipsa societate christiana inde ab Apostolis derivata: id per se spectatum est argumentum certum, spectatum polemicae est saltem praecudicium gravissimum, etiam in deposito revelationis christianae contineri veritates credendas, quae Scripturis consignatae non sint. Atqui hoc utrumque ex historia revelationis certo constat. Ergo argumento per se certo, polemicae praecudicio gravissimo ex historia revelationis probatur, secundum dispositionem divinae providentiae etiam in praesenti ordine non requiri comprehensionem in Scripturis, ut aliquid ad verbum Dei credendum pertineat; sed imo sicut antea semper latius patuit, ita etiam post canonem Scripturarum absolutum latius patere verbum Dei credendum quam verbum Dei scriptum.

Sane evidenter constat, populum Dei inde ab origine humani generis usque ad haeresim saeculi XVI. semper in sua fide ac professione habuisse aliqua dogmata seu divinitus tradita, quae in Scripturis non continebantur.

1°. Inde ab origine generis humani usque ad Moysen revelatio primitiva data de Deo creatore et sanctificatore,

de cultu divino divinaque lege, de vita futura, de angelis bonis ac malis, et maxime de futuro humani generis reparatore servabatur absque ulla Scriptura *saltem* penes eos, qui usque ad tempus fere universalis depravationis regerantur Spiritu Dei, et sub nomine *filiorum Dei* distinguebantur a *filii hominum* (Gen. VI. 2. 3.), sicut postea a populus Dei, populus Deo peculiaris, populus iustus et semen sine querela, » cui » credita erant eloquia Dei, » distinguebatur a nationibus (cf. Sap. X. 15; Rom. III. 2; IX. 4.). Servabatur autem primitiva revelatio partim ministerio ordinario per successionem patriarcharum, partim extraordinario per charisma Spiritus prophetici, quo tum conservationi tum explicationi et proficienti semper incremento revelationis consultum erat (cf. Conc. Trident. sess. VI. cap. 2.).

De patriarchis ante diluvium paucissima quidem novimus; quae enim post revelationem factam Adamo de eis in Scriptura indicantur, ad haec fere reducuntur. De Enos filio Seth iuxta versionem vulgatam dicitur: « iste coepit invocare nomen Domini » Gen. IV. 26; seu ut est in textu hebraico: « tunc coeptum est invocare nomen Domini » (1), quod non de prima institutione (facta iam in Adam, Abel, Seth), sed de propagatione et praedicatione publici cultus ac religionis intelligi debet. « Septimus ab Adam Enoch » dicitur prophetasse Iud. 14. (2). Irenaeus (I. IV. c. 16. n. 2.) exhibet eundem Henoch ut *Dei legatum*, quamvis falso putaverit functum esse legatione ad angelos, commutans nimirum cum aliis antiquis versione LXX. deceptis *filios Dei* Gen. VI. 2. cum angelis lapsis. De Noe scriptum est: « octavum Noe iustitiae praecocem custodivit (Deus) dilu-

(1) וְאֵן הִקְרָא לְשֵׁם יְהוָה

(2) Inter viros gloriosos Eclési. XLIV. laudantur etiam patriarchae qui floruerunt ante diluvium; nominatim Henoch et Noe. Laudes ergo generales quae v. 1-15 celebrationi speciali singulorum praemittuntur, cur *sensu accommodo* non etiam ad primaevoos illos patres referendae sint, non apparet ratio. Inter istas laudes praedicatur, quod fuerint « *nuntiantes in prophetis dignitatem prophetarum* » h. e. prophetiis in se exhibentes dignitatem prophetarum (graece ἀγγελιαγωγὸς ἐν προφητείαις).

viu mundo impiorum inducens » (1) 2. Pet. II. 5. Si instamus grammaticae formae verborum, hic appellaretur Noe *octavus iustitiae praeco*; unde tota series patriarcharum inde ab Enos, qui coepit invocare nomen Domini, Enos, Cainan, Malaleel, Jared, Henoch, Mathusala, Lamech, Noe dicerentur *praecones iustitiae*, atque adeo custodes et praedicatores religionis. Ita verba Petri interpretati sunt inter vetustiores Mauclerus (Monarchia ecclesiast. T. I. p. 226.), inter recentes illustrissimus Haneberg (Hist. revelat. sect. I. c. 4.), Phillips (Ius ecclesiast. T. II. p. 347.) et alii. Hoc deinde sensu si intelligatur Iosephus Antiquit. l. I. c. 3. n. 1, viderentur consuevisse Iudaei considerare Traditionem antediluvianam per has potissimum octo generationes non computando Adamum et filium eius Seth. Verba Iosephi sunt: « Et isti quidem (posteri Sethi) *per septem generationes* (usque ad Noe) perseverarunt, Deum pro universorum Domino agnoscentes virtutemque in omnibus respicientes. Deinde procedente tempore (sub Noe octavo) in peius mutati sunt a *patriis institutis* » (ἐκ των πατριων θησεων). Sed nihil opus est insistere sive illi interpretationi verborum s. Petri sive huic Iudaeorum persuasioni ex testimonio Iosephi. Tum enim Iosephus potest alio modo explicari, tum verba s. Petri admittendo insolentiorum modum loquendi simplicius intelliguntur, ut dicatur Noe octavus inter servatos in arca (cf. 1. Pet. III. 20.). Manet nihilominus, quod in brevissimis illis notiis patriarchae Enos, Henoch, Noe diserte exhibentur ut custodes religionis et praecones iustitiae. Ceterum cum religiosa revelatio et promissiones generi humano in suo progenitore Adamo factae usque ad diluvium semper conservatae sint, per se patet, eas non nisi *per Traditionem* propagatas fuisse. Modus autem non sane fuit diversus ab eo, qui ut aetate patriarchali post diluvium se habuerit, distinctius nobis describitur (2). « Scio, ait Dominus de Abraham, quod *prae-*

(1) Καὶ ὄργιστο κοσμον ὅτι ἐπιστατο, ἀλλ' ὄψσον Νοε δικαιοσυνης κερικα ἐρολαζε, καταλοσμον κοσμο ἀσβων ἱπαζε.

(2) Conservatio Traditionis etiam historice tantum spectata tempore patriarcharum facillima apparet, cum propter vitam eorum lon-

cepturus sit filiis suis et domui suae post se, ut custodiant *viam Domini et faciant iudicium et iustitiam* » Gen. XVIII. 19. Moyses de temporibus antiquissimis inde a divisione populorum ait: « Memento dierum antiquorum, *cogita generationes singulas, interroga patrem tuum et annuntiabit tibi, maiores tuos et dicent tibi*; quando dividebat Altissimus gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israël (rationem habuit in sua providentia praecipuam filiorum Israël, et terminos populorum adaptavit ad bonum huius populi adhuc futuri, atque terram numero eius congruam destinavit) Deut. XXXII. 7. 8. Idem modus Traditionis universim spectatae exhibetur etiam extra familiam Abrahami Iob VIII. 9-12.

Diximus alibi (cf. th. XII. n. I.), distinguendum esse pactum aeternum, spirituale et universale a Deo constitutum cum genere humano continuo post lapsum, et pactum temporarium, typicum, particulare cum uno populo Israël. Illud prius propagabatur aetate patriarchali usque ad Moysen *sola Traditione*, deinceps *Traditione* simul et *Scriptura* propagatur, ut mox dicemus. Alterum foedus particulare continebatur *lege scripta*. Hanc rem optime perspexit eximius Suarez. « Lex proprie sumpta non promittebat praemia aeterna... et nihilominus verissimum etiam est, homines sub lege constitutos habuisse promissionem vitae aeternae et spiritualium bonorum et fidem eorum... Neque hoc posterius cum priori repugnat, quia hanc promissionem non habuerunt Iudaei ex lege, sed *ex patribus*, ut ita

gissimam paucae generationes ad milenos annos protenderentur. Ut numerus annorum exstat in textu hebraico et in Vulgata, Abraham natus anno Adami 2008. potuit convixisse cum Sem, qui obiit anno Adami 2158; Noe pater Semi natus anno Adami 1056. potuit conversatus esse cum Enos, qui mortuus est anno Adami 1140; Enos autem natus anno Adami 235. vixit cum avo suo Adam per septem integra saecula. Ut sunt numeri apud LXX, series comprehendit paulo plures: Abraham vixit cum Thare, Thare cum Sarug, Sarug cum Heber, Heber cum Sem, Sem cum Mathusala, Mathusala cum Enos, Enos cum Adam. Iuxta Samaritanum exemplar Abraham ingiitur cum Thare, Thare cum Sarug, Sarug cum Heber, Heber cum Noe, Noe cum Mathusala, Mathusala cum Adam.

dicam, utique per Traditionem eorum; nam a principio Ecclesiae facta est hominibus fidelibus, et in eis per Traditionem permansit fides eius, et in Abraham revocata est et expressior facta.... Sic ergo ad populum Israeliticum pervenit, et postea per prophetas scripta est, non tanquam nova sed tanquam antiqua. Quod totum satis probat testimonium Pauli Heb. XI. ubi incipiens ab Abel et progrediens per patriarchas usque ad prophetas, omnes dicit habuisse hanc promissionem. *Lex ergo nullam promissionem spirituales huic antiquae addidit* » Suarez de Legibus l. IX. c. 6. n. 21.

2°. Ex tempore Moysis, quando iam libri aliqui divini scripti erant, in primis a Deo ipso institutum est ministerium ordinarium Traditionis exegeticae, et authenticae interpretationis in sacerdotio. « Labia sacerdotis custodient scientiam, et legem requirunt ex ore eius, quia angelus (legatus) Domini exercituum est » (1) Mal. II. 7. Lege institutionem Deut. XVII. 8-12. cf. Ps. XLIII. 2; LXXVII. 5; Ecclesi. VIII. 9-12. Ministerium extraordinarium datum erat in successione prophetarum, quorum missio referebatur non solum ad novas promulgandas revelationes, sed etiam ad custodiam et explicationem revelationis et legis acceptae. At non solum exegetica erat Traditio, de qua nunc non agimus; sed per idem ministerium in suo complexu, ut nempe componebatur ministerio ordinario sacerdotii et extraordinario successione prophetarum, sine dubio veritates divinae etiam non scriptae servabantur, vel obscurius indicatae in Scripturis clare docebantur in Traditione, maxime ex illis quae, iam antiquitus sola Traditione conservatae, ad pactum spirituale et universale pertinebant. Etiam inter *δευτερωσεις* seu traditiones plurimas, quas Iudaei inde ab antiquis temporibus referebant ad Moysen, sibi una cum lege scripta datas in monte Sinai, non est improbabile aliquas fuisse genuinas (2). Sed quidquid de his sit, certe

(1) כי מלאך יהוה צבאות הוא

(2) De his traditionibus multa disputata sunt a recentioribus. Inter ipsos ss. Patres non desunt, qui aliquas earum ad Moysen revocandas esse putaverint. « Moyses, inquit Hilarius in Ps. II. n. 2, quamvis veteris Testamenti verba in litteris condidisset, tamen separatim quae-

doctrina de canone, auctoritate et divinitate ipsorum librorum sacrorum non nisi Traditione transmissa erat, quod quidem per se patet, et etiam intelligitur ex discrimine a Iudaeis statuto quoad libros, de quibus obscurior erat Traditio. Ita Iosephus (contra Appion. l. I. n. 8.) postquam libros scriptos usque ad Artaxerxem indicaverat iuxta consuetam penes Iudaeos divisionem in Legem, Prophetas, et Psalmos; de aliis posterioribus scriptis ait: « non in aequalem fidem recepta sunt ac priora, propterea quod non accurata esset successio prophetarum. » Tum de certa Iudaeorum fide qua hos libros susceperunt et custodiunt, testatur: « cum tot iam saecula effluerint... omnibus Iudaeis statim a prima nativitate hoc insitum est, ut haec credant Dei dogmata. » Fides porro haec Iudaeorum etiam ex doctrina et ex modo docendi Christi et Apostolorum evidens est, nec aliter quam per Traditionem servata.

3°. Ecclesiam Christi in suo exordio constitutam fuisse et fidei doctrinam suscepisse praedicatione Christi et Apostolorum, doctrinae autem consignationem in Scriptura N. T. Ecclesiae iam longe lateque constitutis paulatim subsecutam esse, adeoque primitivam Ecclesiam multa credidisse, quae verbo Dei non scripto sed tradito tantummodo continebantur, nemo Christianus negare potest (vide th. IV.). Ergo saltem usque ad illud tempus, de quo Protestantes controversiam movent, scilicet usque ad tempus adultae iam Ecclesiae christianae post obitum Apostolorum, nunquam exstitit revelata religio, quin ea comprehenderentur aliquae veritates credendae nullis divinis Scripturis consignatae.

Quare si verum esset, in religione christiana post aetatem apostolicam nullas existere veritates revelatas quae scriptae non sint, id non esset ex intestina necessitate nec ex consueto divinae providentiae ordine in historia reve-

dam ex oculis legis secretiora mysteria septuaginta senioribus qui doctores deinde manerent, intimaverat. Cuius doctrinae etiam Dominus in Evangelio meminit dicens, super cathedram Moysi sederunt scribae... (Matth. XXIII. 2.). Doctrina ergo horum mansit in posterum, quae ab ipso scriptore legis accepta in hoc seniorum et numero et officio conservata est. »

lationis manifestato; sed esset factum extra ordinem providentiae, qua Deus inde ab origine promulgationi et conservationi suae revelationis consuluit. Imo si comparatur propria ratio ac forma novi Testamenti cum Testamento veteri, hypothesis ista videtur repugnare ipsi perfectioni novi Testamenti, in quo semper viventi magisterio ad *conservationem et explicationem revelatae doctrinae* longe ampliores promissiones factae sunt quam sacerdotio veteris legis (cf. th. IV. sqq.), adeo ut tamquam indoles propria et distinguens novae legis exhibeatur scriptio per Spiritum Sanctum *in corde Ecclesiae* (in intellectu catholico) prae lege veteri *scripta in tabulis lapideis et litteris deformata* 2. Cor. III. 2. 3. 6. 7. 8. (cf. th. XII. n. I.). Certe hypothesis illa singularis Protestantium cum non sit respondens sed potius repugnans naturae et congruentiae rerum, nullo alio modo probari posset, quam a *posteriori*, instituta nempe comparatione inter fidem et doctrinam Ecclesiae ab Apostolis derivatae et inter ipsas Scripturas evidenter demonstrando, nihil esse in doctrina Ecclesiae, quod non sit etiam in Scriptura, et contra analogiam omnium praecedentium aetatum ac contra propriam a Christo suae Ecclesiae inditam formam iam veluti fortuito et *per accidens* non latius patere verbum Dei revelatum ac credendum quam verbum Dei scriptum. Atqui

4. Ecclesia ab Apostolis derivata, quae ipsis adversariis fatentibus in sua origine tempore Christi et Apostolorum multa dogmata non scripta credebatur fide divina, etiam post Apostolos et post completionem librorum divinarum constanter conservavit et tum theoretice tum practice manifestavit hoc principium, videlicet non solum non esse necessarium, ut veritas credenda contineatur in Scripturis, sed re ipsa esse veritates aliquas revelatas et ab Ecclesia credendas ac creditas, quae scriptae non sunt.

De hac Ecclesiae fide primum *theoretice* et principio generali testantur omnes veteres Patres ac doctores, inter quos nominandi sunt Ignatius per Asiam (apud Euseb. III. 36.); Clemens Alexandriae (I. de paschate apud Euseb. VI. 33.); Tertullianus in Africa (de corona cc. 3. 4.);

Eusebius in Palaestina (Demonstrat. evang. I. I. c. 8.); Basiliius in Ponto (de Spiritu Sancto c. 27. n. 67; c. 29. n. 71.); Epiphanius Cypri (haeres. 61. n. 6.); Chrysostomus Antiochiae et Constantinopoli (in 2. Thess. hom. 4. n. 2.); Hieronymus in oriente et occidente (Dialog. adv. Lucif. n. 4.); Augustinus nomine totius Ecclesiae (de Baptism. I. II. n. 12. et saepe alibi). Cf. Bellarmin. De verbo Dei I. IV. c. 7. Horum omnium una sententia huc redit: « necessarium se putasse Traditiones acceptas securitatis ergo etiam litteris consignare; non omnia observanda et credenda esse scripta; Apostolos alia scriptis alia sine scriptis tradidisse, utraque esse pariter auctoritatis; quando constat aliquid esse in Traditione, nihil ultra esse quaerendum; multa quae universa observat Ecclesia, esse ab Apostolis tradita, licet scripta non reperiantur. » Hoc idem principium Ecclesia declaravit solemnibus definitionibus in Conciliis. Ita in Concil. VII. Act. VII. multa exstant praeclara in hanc rem, quorum haec est summa. « Oriens et occidens et aquilo et meridies Spiritus Sancti inspiratione consentimus in unum... omnia recipientes, quaecumque sancta catholica Ecclesia antiquitus scripta et non scripta recepit » (Harduin. T. IV. p. 478. 479.). « Si quis Traditionem ecclesiasticam sive scriptam esse non scriptam irritam facit, anathema sit » (ib. p. 471.). Cf. Concil. VIII. Act. X. can. 1. (Hard. T. V. p. 1098.).

Praeterea *practice* et quoad dogmata quaedam specialia universa Ecclesia semper professa est eandem unanimem sententiam. Sicut enim dogmata in Scripturis consignata semper tum fidelibus declarata sunt tum adversus haereticos defensa appellando ad fontem utrumque Scripturae et Traditionis; ita Patres tum seorsim tum in Conciliis collecti de quibusdam christiana doctrinae capitibus fatentur, ea ex Scripturis demonstrari non posse, nec tamen minus eadem ad fidei depositum pertinere ex sola Traditione tuerentur. Id verum est non solum de *verbis non scriptis*, quae tamquam solemnes formulae sancita sunt ad strictiorem dogmatum declarationem et definitionem, ut sunt formulae: una natura tres personae; personae consubstantiales; unio secundum hypostasim; efficacia Sacramentorum ex opere

operato; transubstantiatio, et aliae plurimae. Huiusmodi enim definitiones non tam existentiam *Traditionum* probant, de quibus nunc loquimur, quam principium formale *Traditionis*, de quo in superioribus actum est, successoros scilicet Apostolorum custodes esse et doctores authenticos totius revelatae doctrinae. At eo quo diximus modo, ex sola Traditione agnoscent et defendunt etiam *dogmata non scripta*. Ita defendunt divinitatem et integritatem canonis librorum sacrorum ad unum omnes, qui de hac re aliquid disputarunt, ut apparebit ex tractatione de Scripturis inferius habenda. Ita pariter defendunt baptismum parvulus conferendum e. g. Origenes in ep. Rom. l. V. n. 9. T. IV. p. 565. « Ecclesia ab Apostolis Traditionem accepit etiam parvulus baptismum dare. » Cf. hom. VIII. n. 3. in Lev. T. II. p. 230; hom. IX. n. 4. in Iosue ib. p. 420. Augustinus de efficacia baptismi in parvulis ex Scripturis non habet nisi « coniecturam » a circumcissione petitam; argumentum autem convincens « si quisquam in hac re auctoritatem divinam quaerat, » s. Doctor depromit ex hoc principio: « quod universa tenet Ecclesia, nec a Conciliis institutum sed semper retentum est, non nisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur » de Baptism. l. IV. c. 24. Ad hanc Traditionem solam iterum appellat pro eadem re. « Parvulos baptizandos esse concedunt (ipsi Pelagiani), qui contra auctoritatem universae Ecclesiae procul dubio per Dominum et Apostolos traditam venire non possunt » de Peccator. merit. et remissione l. I. c. 26. cf. ibid. l. III. c. 2; Serm. 294. n. 14. 17; de Gen. ad litt. l. X. c. 23. (1). Eodem modo vel

(1) Anabaptistae iam inde a saec. XVI. a reliquis Protestantibus postulabant, ut sibi baptismum infantibus conferendum ex Scripturis demonstrarent. Quod quia efficere non poterant, Lutherus tandem absurde contendebat, etiam infantes per miraculum iam elicere actum fidei, atque ita negavit, quoad baptismum suscipiendum esse aliquos infantes. At reliquum erat, ut hoc miraculum ipsum ex Scripturis demonstrarent, quod nec Lutherus nec reliqui Protestantium theologi eius sententiae sectatores nunquam tentarunt. Nunc Protestantes sinciores ultro fatentur, quod anno 1855. protestatus est concionator regis Borussiae Krummacher: « prorsus in confesso est, baptismum infantium ex Scriptura non posse demonstrari. » Neobaptistae cuidam in Conventu ecclesiastico

etiam luculentius disputat de Traditione quoad dogma valoris baptismi ab haereticis collati (de Baptism. contr. Doct. l. II. c. 7. n. 12; l. IV. c. 6; l. V. n. 30. 31; de unit. Ecclesiae c. 22. n. 63; contra Crescon. l. I. cc. 32. 33.). Locis omnibus unâ sententiâ licet verbis diversis repetit, quod habet de Baptism. l. V. l. c. Quae Cyprianus et alii eius collegae de hac re senserunt, « nullo modo praeferenda sunt adversus totius Ecclesiae catholicae confessionem, cuius se illi membra esse gaudebant, et unde se neque ipsi praeciderunt, neque diversa sentientes praecidi passi sunt, donec aliquando in Domini voluntate per plenarium Concilium licet post multos annos, quid esset rectius eluceret, non aliqua novitate instituta sed antiquitate roborata... Apostoli autem nihil quidem exinde praeceperunt (in Scriptura); sed consuetudo illa quae opponebatur Cypriano, ab eorum Traditione exordium sumpsisse credenda est, sicut sunt multa quae universa tenet Ecclesia, et ob hoc ab Apostolis praecepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiantur. » Cf. Hieronym. dialog. adv. Lucifer. n. 23. 26. Imo ad multiplicia Scripturarum testimonia, ex quibus Cyprianus et Episcopi Africani deducere conabantur veritatem suae sententiae, non aliud responsum esse efficacius quam illud Stephani Pontificis: « nihil innovetur, nisi quod traditum est » Lirinens. cc. 9. 10. Cf. Card. Du Perron cont. reg. Angl. l. III. cc. 7. 8. 13.

Sicut ergo populus Dei inde ab origine usque ad Moysen, et a Moyse usque ad Christum, et tempore Christi ac Apostolorum habuit in sua fide ac professione veritates etiam non scriptas; ita non minus post Apostolos et post completionem librorum inspiratorum Ecclesia ab Apostolis propagata semper theoretice et practice profitebatur veritates aliquas tanquam divinitus revelatas, quas non in Scripturis sed sola Traditione acceperat.

In historia igitur revelationis universa non solum nihil

Francfurtiensi eodem anno demonstranti, « quemvis defensorem baptismi infantium tandem niti debere auctoritate infallibilis Ecclesiae, » non poterant reliqui ministelli respondero aliter quam *totum concedendo*. Vide Edm. Jürg Histor. recent. Protestantismi T. II. p. 39. 40.

est, quod suadeat veritates omnes credendas esse veritates scriptas; sed ex ea etiam ostenditur, a) comprehensionem in Scripturis non esse conditionem necessariam articuli fidei; b) divinam providentiam hunc ordinem in proponenda revelatione nunquam esse secutam saltem usque ad tempus, de quo est controversia; c) sicut tempore antecedenti ita etiam tempore post Apostolos, de quo disputatur, Ecclesiam ab Apostolis propagatam habuisse semper in sua professione veritates aliquas non scriptas. Non potest ergo negari latius patere verbum Dei credendum quam verbum scriptum, quin toti historiae revelationis repugnetur, et Ecclesia universa semper usque ad novos Apostolos saeculi XVI. perperam constituta, perperam credidisse, perperam functa ministerio praedicationis impudentissime dicatur.

II. His praemissis iam etiam secunda pars theses demonstrata censi debet. Dicimus, demonstrato et admissio *principio formali* Traditionis consequi veritatem *principii materialis*, quo asseritur latius patere verbum Dei credendum quam scriptum. Sane ex principio Traditionis formali, ut in superioribus demonstravimus, consensus successionis apostolicae divinitus institutae ad custodiam totius revelatae doctrinae exhibet testimonium authenticum et infallibile de dogmatibus revelatis. Atqui tempore quo Protestantes ab Ecclesia schisma fecerunt, ex multis saltem saeculis universalem fuisse consensum in plura dogmata tamquam divinitus revelata, quae tamen in Scripturis non continentur, vel saltem non ita continentur, ut ex eis solis probari possint, iidem Protestantes non modo concedunt verum etiam contendunt. Ergo haec dogmata divinitus revelata esse negari non potest, nisi negando authenticam consentientis testificationis, h. e. negando principium formale Traditionis. Hoc ergo admissio admitti necessario debet, illa dogmata pertinere ad depositum fidei per successionem apostolicam conservatum ac traditum, proindeque admitti debet, latius patere verbum Dei credendum quam verbum Dei scriptum. Controversia ergo cum Protestantibus (ut saepe iam monui) non est reducenda ad disputationem de singularibus quibusdam doctrinae capitibus, utrum ea reve-

lata sint et divinitus tradita; sed controversia princeps revocari debet ad ipsum principium formale Traditionis, ex cuius veritate sponte sequitur veritas « omnium Traditionum christianarum, » et cuius negatio est fundamentum omnium aliarum negationum Protestantismi. Vide supra th. III. et Coroll. 1. ad th. IX.

III. In tertia parte theses dicimus, principium Protestantium, ut illud proponunt in libris symbolicis, et ut praetendebatur tamquam fundamentum et ratio praecipua sic dictae Reformationis, sine manifesta contradictione defendi non posse.

1°. Professio Protestantium eaque fundamenti instar in libris symbolicis proposita ad ostendendam necessitatem et iustitiam suae secessionis ab Ecclesia evidenter apostolica, his verbis concipiebatur. « *Credimus, confitemur et docemus*, unicam regulam et normam secundum quam omnia dogmata omnesque doctores aestimari et iudicari oportet, nullam omnino aliam esse (1) quam prophetica et apostolica scripta cum veteris tum novi Testamenti » Formul. Concord. epitom. §. 1. Agitur *de professione fidei divinae, et hac fide* dicunt se credere: a) (*affirmando*) libros *omnes et solos* veteris et novi Testamenti quos receperunt in suo canone, esse libros sacros continentes sincerum verbum Dei credendum; nisi enim illos *omnes* fide crederent sacros et divinos, non possent eos *omnes* habere ut normam dogmatum fide credendorum; nisi eos *solos* crederent sacros et divinos, possent esse adhuc in aliis forte libris dogmata credenda, ac proinde non possent eos quos habent, credere ut *unicam normam omnium dogmatum credendorum*. b) Credunt (*negando*), nullum esse aliud verbum Dei credendum nullamque fidei doctrinam, quae illis libris non contineatur et ex illis probari non possit; hanc suam *fidem* explicite exprimunt, dum solemniter profitentur: *credimus nullam omnino aliam esse regulam et normam*. c) Credunt (*affirmando et negando*), singulos esse sibi sufficientes interpretes veri sensus

(1) Grammatica constructio paulo insolentior, « *unicam regulam nullam omnino aliam esse* », tribuenda est ardentissimo zelo horum sanctorum patrum in inculcandis principis haeresiarchiae.

huius verbi divini, et Ecclesiam non esse authenticam interpretem seu iudicem veri sensus; sed singulis suam interpretationem debere esse normam ad iudicandam interpretationem Ecclesiae, et ad iudicanda omnia dogmata ab Ecclesia proposita. Credunt enim *eadem illa fide*, Scripturam esse unicam regulam secundum quam omnia dogmata et *omnes doctores aestimari et iudicari oportet*; qui vero Ecclesiae vel cuiuscumque iudicis interpretationem authenticam admitteret, iam non iudicaret *omnes doctores* secundum unicam regulam (vide supra p. 7-9.) Atqui harum trium assertionum, quas se fundamenti instar *credere* profitentur, nulla continetur in Scripturis. Ergo eo ipso, quod statuunt principium, nihil esse credendum quod scriptum non sit, credunt et fundamenti instar credenda esse statuunt plura tamquam sua peculiaria dogmata, quae non sunt scripta. In ipsa igitur enuntiatione principii, qua negant aliquid non scriptum esse credendum, simul affirmant aliquid non scriptum esse credendum, quae est contradictio evidens.

2°. Praeter haec omnes communionis nominis christiani, et Protestantium coetus praecipui, qui adhuc aliquid doctrinae christianae profitentur, ipsique primi Reformatores (« homines Dei, » ut eos appellare adamant), quibus suam originem per scissionem ab Ecclesia catholica debent, a) retinuerunt et retinent aliqua in sua professione et praxi, quae per solam Traditionem Ecclesiae catholicae transmissa, in nullis vero Scripturis consignata acceperunt. Crediderunt et (nondum delapsi in rationalismum aut atheismum) adhuc credere se profitentur, libros singulos Scripturae, quos non aliunde quam ab Ecclesia catholica acceperunt, esse inspiratos vel saltem libros peculiari ratione divinos; baptismum valide conferri posse ab haereticis et infidelibus; infantes esse baptizandos; celebrandum esse non sabbatum sed diem sequentem; ob graves causas licitum esse Christianis iusiurandum; non esse necessarium abstinere a suffocato et sanguine, et alia quae solâ Traditione et auctoritate magisterii Ecclesiae catholicae constant, nullibi autem sunt scripta; immo de tribus ultimis scriptum videtur contrarium (Exod. XX. 10. 11. coll. Matth. XXIV. 20; ibid. V. 33-37;

Act. XV. 28. 29.), nisi verba secundum catholicam intelligentiae ac Traditionis lineam interpretemur. b) Credunt *positive et negative* contra fidem Ecclesiae catholicae multa, quae non sunt scripta; inter haec ipsum duplex principium fundamentale totius systematis, unum quod dicitur *principium formale*, Scripturam *solum* esse regulam fidei, de quo satis iam diximus; alterum quod *principium materiale* appellant, nempe *sola fide* (1) (i. e. fiducia et certa persuasionem, Deum non respicere peccata nostra sed tantum Christi merita) hominem iustificari. Praeterea ubinam quaeso scriptum est discrimen inter articulos fidei fundamentales et necessario credendos atque articulos non fundamentales, qui quomodocumque propositi negari possint, quin ideo quis excidat a fide et communione Ecclesiae? ubinam est scriptum, qui sint illi articuli fundamentales? Ex negationibus autem, quas opponunt catholicae doctrinae, nulla prorsus in Scripturis continetur. Cf. Hadriani et Petri de Wallemburg « Examen principiorum fidei, » Examen I. methodus Augustiniana P. II; de Testimoniis Prob. 5°. Est itaque principium illud fundamentale Protestantium, ut in symbolicis libris enuntiatur, tum in se contradictorium tum repugnans reliquae eorum doctrinae.

(1) Lutherus hoc suum dogma tamquam in Scripturis contentum persequens conatus est manifestis multorum textuum corruptelis, inter quas illa notissima Rom. III. 28, ubi inserit in sua versione particulam iustificari hominem « per *solum* fidem, » (*allein* durch den Glauben). Epistolam canonicam Iacobi suae doctrinae evidenter repugnantem impii sannis expolit vel « minime evangelicam, » « non apostolicam, » « vere stramineam » (eine recht strohorne Epistel) (Doellinger « Reformatio » T. III. p. 139. sq. 356; Ritel Hist. Eccl. T. II. p. 42; Mühler Symbol. T. II. §. 41; Bayle Diction. v. Luther nota O. P.; Lexic. Ecclesiast. Friburg. T. VI. p. 676.).

THESIS XXI.

Multipli ratione Traditio antecedit Scripturam.

« Si comparatio instituat universim inter Traditionem et Scripturam, Traditio censi debet praecedere tum ordine chronologico, tum ordine logico et cognitionis secundum oeconomiam a Christo institutam, tum ordine comprehensionis et amplitudine, qua Traditio spectari potest tanquam totum sub se velut partem continens doctrinam Scripturae et de Scriptura. »

Patet, hic non eo sensu quo in duabus thesibus antecedentibus, quaestionem esse de Traditionibus, quatenus scriptae non sunt; sed nomine Traditionis significari universam doctrinam et disciplinam revelatam, quatenus ut medium seu instrumentum eius conservationis spectatur non littera scripta sacrorum librorum sed perpetua series testium ac custodum fidei, per quos depositum revelationis integrum conservatum est, et inde a sua prima promulgatione ad nos usque transmissum. Quamvis enim existant revelatae doctrinae capita non scripta, quae per *solam* Traditionem transmissa sunt (th. XIX. XX.), nulla tamen existit doctrina scripta, quae non *etiam* per Traditionem conservata sit; siquidem Scripturae ipsae et proinde contenta in Scripturis per Traditionem ad nos pervenerunt. Unde potest a Scriptura ut partiali instrumento conservationis praescindi, seu potius potest Scriptura ipsa spectari ut res tradita, atque ita universa doctrina revelata considerari, quatenus est Traditio (vide th. I. et II.). Sic Patres universam doctrinam quamvis ex parte Scripturis consignatam, praescindendo a modo conservationis per Scripturas, appellant proprio sensu Traditionem. « Quid autem, inquit Irenaeus l. III. c. 4, si neque Apostoli quidem Scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi Traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant Ecclesias? Cui ordinationi assentiunt multae gentes barbarorum... sine charta et atramento scriptam habentes in cordibus suis salutem et veterem Traditionem diligenter custodientes. » Hoc itaque sensu declarato divinam Traditionem comparamus cum divina Scriptura.

I. Traditio praecedit Scripturas *ordine chronologico*. Hoc autem nemo sane ita intelligit, ac si primum universa revelatio fuisset absoluta et per Traditionem propagata, ac deinceps veritates traditae etiam Scripturis consignatae essent; pridem enim ante completam revelationem aliquae Scripturae existebant, immo in revelationis progressu Scripturae antecedentes praesupponebantur, et ad eas appellabatur, ut frequentissime factum est a Christo ipso et ab Apostolis. Neque etiam propositionis is sensus est, ut quaevis revelatio semper primum praedicatione absque Scripturis tradita dicatur, et postea demum scripta in sacro codice; hoc saepe quidem, non tamen semper ita factum est (cf. Ier. XXXVI. 32; Apoc. I. 3. 19; XXII. 7. 10. 19, ne quidquam dicamus de psalmis aliisque libris quibusdam tum moralibus tum historicis). Sensus ergo est, quod primo quidem in oeconomia veteri revelatio, quae suo modo implicite continebat totam revelationem paulatim explicandam et complendam (S. Th. 2. 2. q. 1. a. 7.), praecessit conservata usque ad Moysen per solam Traditionem; in ulteriori vero eius explicatione demum inspirati sunt sancti Dei homines ad libros scribendos. Porro etiam in novo Testamento institutio et per traditam fidem informatio Ecclesiae Iesu Christi facta est per praedicationem, antequam ullus liber N. T. scriptus esset; progressu vero temporis novimus doctrinam ex parte fuisse etiam scriptam, eidemque Ecclesiae iam pridem constitutae et per apostolicam praedicationem mysteriis fidei imbutae Scripturas N. T. una cum libris V. T. fuisse traditas tanquam instrumentum doctrinae « utile ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia » 2. Tim. III. 16. Haec constant ex superioribus th. VII. n. II.; th. XX. n. I.

II. Diximus altero loco, Traditionem praecedere quoad nos *ordine cognitionis* secundum oeconomiam a Christo institutam. Distingui hic debet Traditio spectata *ut mere historica*, quatenus est fundamentum demonstrationis criticae ac philosophicae, et Traditio *in sensu theologico* formaliter *ut religiosa et divina*. De hac *Traditione divina* nobis sermo est. In altero autem termino comparationis

distinguiamus *cognitionem de Scriptura* ut monumento nobis conservato, et *cognitionem doctrinae* quae est in *Scriptura*. Utramque hanc cognitionem dicimus, secundum oeconomiam christianam pendere aliquo sensu a Traditione divina, atque ita *ordine logico* Traditionem priorem esse Scripturis.

1°. In cognitione de *Scriptura* spectari potest *genuinitas, integritas, veracitas, divinitas doctrinae, inspiratio librorum sacrorum*.

Genuinitas hic intelligitur origo operis ab eo scriptore cui tribuitur, aut saltem (si scriptor forte non sit comperitus) quod opus scriptum sit eo tempore (late sumpto) et iis in adiunctis, quibus asseritur. Haec iam genuinitas potest saltem de plerisque libris Scripturae prorsus demonstrari historice et critice ex traditione, quam diximus *mere historicam*, non secus ac genuinitas aliorum librorum veterum demonstratur. Dixi saltem de plerisque libris id demonstrari posse, non quod negem fieri posse de omnibus, sed quod in quibusdam difficultates sunt maiores, quamdiu Traditio sensu non theologico sed mere historico spectatur.

Integritas sin minus quoad singula quaeque saltem quoad rei summam eodem modo demonstrari potest.

Veracitas ex demonstrata genuinitate in plurimis, ex veracitate autem *divinitas doctrinae* in nonnullis consequitur. Quando enim constat e. g. de genuinitate librorum Moysis, plerorumque librorum historicorum, Evangeliorum, Actuum, epistolarum apostolicarum, iam pariter etiam constabit de veracitate saltem quoad praecipua quaeque. Porro ex veracitate e. g. Evangeliorum constabit de divinitate personae, ac consequenter de divinitate doctrinae et promissionum Christi, quae in Evangeliiis leguntur; et ex hac divinitate doctrinae et promissionum Christi consequetur saltem quoad rei summam divinitas doctrinae Apostolorum in eorum epistolis consignatae.

At vero *veracitas* multoque magis *divinitas doctrinae* quoad omnia et singula demonstrari nequit, nisi ex librorum inspiratione (vel saltem ex charismate infallibilitatis in scriptione omnium et singularum sententiarum).

Inspiratio (idemque dicendum esset de infallibilitate)

certo et sicut oportet, innotescere non potest nisi testimonio divino. Hoc autem testimonium licet de aliquot librorum inspiratione etiam in Scriptura apostolica nobis conservatum sit, quoad totum librorum complexum tamen, qui inspirati credendi sunt, sola Traditione est transmissum. At haec Traditio testimonii divini non est mere historica, sed est Traditio christiana per ministerium divinitus institutum et per consentientem praedicationem ecclesiasticam conservata ac definita; de quibus inferius erit distinctius dicendi locus.

Haec praemittenda erant ut intelligatur, quomodo cognitio nostra de *Scripturis* pendeat, et quomodo non pendeat a Traditione sensu theologico accepta. Dicimus itaque, *genuinitatem, integritatem, veracitatem, divinitatem doctrinae* in libris Scripturae posse quidem, praecisione facta ab authentica Traditione sensu christiano intellecta, historice et critice demonstrari, sed non quoad omnes *textus* Scripturae, qui credendi sunt his proprietatibus insignes; non pro omnibus qui credere tenentur, cum maxima pars hominum tali demonstrationi sufficienter percipiendae non sit idonea; non pro statu *controversiae*, ut haec excitata ad captum omnium historice et critice terminari possit. Pariter *inspiratio* librorum sacrorum et inde consequens absoluta veracitas et divinitas doctrinae potest quidem etiam demonstrari testimonio Scripturae apostolicae comprehenso, sed sub eadem triplici limitatione: non quoad omnes libros, non sufficienter pro omnibus, et praesertim pro statu controversiae non ad captum omnium (cf. supra th. XVIII. XIX.).

Porro haec scientifica demonstratio pertinet ad disciplinam apologeticam sine dubio confert et hypotheticae necessaria est ad defensionem fidei; sed certe non est illa a Christo ipso immediate instituta oeconomia ad fidem integram et nominatim ad doctrinam de instrumentis fidei quoad omnes eorum partes, pro omnibus, pro quavis conditione tuto et sine errandi periculo conservandam. Christus enim et Spiritus Sanctus per Apostolos quemadmodum doctrinam revelatam universam, sic etiam haec instrumenta doctrinae una cum revelatione de eorum inspiratione tra-

didit successioni apostolicae conservanda et adhibenda ita, ut eorum conservatio atque de genuinitate, integritate, inspiratione authenticum iudicium ac definitio pertineat ad ipsius apostolicae successionis ministerium et magisterium sub assistentia et directione Spiritus veritatis, sicut ad idem magisterium universim pertinet custodia, explicatio et definitio depositi fidei, eorumque omnium quae ad depositi custodiam sunt necessaria. Ergo secundum oeconomiam a Christo institutam principium cognitionis, quae in Ecclesia *de Scripturis* habenda est et habetur, est haec ipsamet custodia et authentica praedicatio sub assistentia Spiritus Sancti, hocque principium unum et solum est universale accommodatum omnibus, quoad omnes libros librorumque partes, ad controversias omnes iuxta Christi institutionem ad captum omnium definiendas, quantum opus est pro fine Ecclesiae. Demonstratio haec non alia requiritur praeter illam, qua ostendimus, universam doctrinam revelatam esse commissam custodiae successionis apostolicae; cum doctrina *de Scripturis* non sit nisi pars in tota doctrina tradita. Vide praesertim th. V. VIII. XI. n. II. Atqui custodia illa depositi et perpetua ecclesiastica praedicatio sub directione Spiritus Sancti sensu theologico maxime proprio est *Traditio* (th. XI.). Ergo secundum oeconomiam ordinariam a Christo institutam cognitio christiana *de Scripturis* universalis subiecto (quoad universitatem fidelium) et universalis obiecto (quoad omnes libros), praesertim vero cognitio *de Scripturis formaliter ut divinitus inspiratis*, pendet a Traditione proindeque haec logice et ordine cognitionis prior est.

2°. Doctrina *in Scripturis* et Traditio quo ordine cognitionis sese excipiant, constat ex thesi XVIII. collatis thesibus VII. n. II; X. n. II; XIX. Praedicatio videlicet ecclesiastica est norma ad intelligendam doctrinam in *Scripturis* sensu illis thesibus demonstrato. Declaratum vero etiam est, hanc rationem normae non ita accipiendam esse, ac si praescindendo a Traditione christiana nihil certi *de Scripturis* intelligi, aut verus sensus *in Scripturis* hermeneutica certitudine definiri nullibi posset.

Ex hac autem ratione, quia praescindendo a *Traditione christiana* et ab authentico magisterio possunt multa intelligi de divina auctoritate saltem aliquorum librorum et de vero sensu in *Scripturis*, vel quia polemica auctoritas divina et etiam inspiratio *Scripturarum* potest ex concessione adversarii supponi; ex hac inquam et sub hac ratione potest *Scriptura* assumi ut logice et in ordine cognitionis prior, atque ita ex ipsis *Scripturis* auctoritas ceteraque proprietates tum Ecclesiae tum Traditionis demonstrantur.

Verum a) in illa praecisione a *Traditione christiana*, praesidiis mere historicis et criticis innixa cognitio *de Scripturis* erit et ipsa historica magis quam proprie theologica. b) Quando ex concessis ab adversario polemicè assumitur inspiratio *Scripturarum*, quod altero loco diximus, ea non est *prioritas logica* *Scripturae* absoluta et ex obiectivo rerum ordine sed ex aliqua hypothesi. c) Nec in hac hypothesi polemica assumitur, nec in illa praecisione quam diximus a *Traditione christiana*, obtineri potest velut *antedecens cognitio* auctoritatis multoque minus inspirationis *omnium librorum*, et veri sensus *totius doctrinae*, quae est in *Scripturis*; sed vel ex demonstratione historica praesupponitur vel ex concessione adversarii assumitur ut prior cognitio divinae auctoritatis *aliquot librorum*, et demonstrabilis verus sensus *aliquot peculiarium capitum doctrinae*, quae clare in *Scripturis* consignata sunt. Ita sine petitione principii et quin ideo subvertatur logica prioritas Traditionis in hac thesi statuta, in superioribus usi sumus auctoritate *Scripturae* ad auctoritatem Traditionis demonstrandam. Vide Scholion ad th. VII.

III. Pars ultima theses, ubi dicimus Traditione tamquam toto comprehendi velut partem doctrinam *de Scriptura* et doctrinam quae est in *Scriptura*, constat ex ipsa Traditionis definitione. Universa quippe doctrina revelata proindeque tam doctrina non scripta quam doctrina scripta conservatur etiam per magisterium semper vivens et per praedicationem successionis apostolicae (1). Doctrina autem

(1) Hoc non debet ita intelligi, ac si illud omne, quicquid est *Scripturis* consignatum, conservaretur etiam per Traditionem seorsum et in-

spectata secundum hunc modum custodiae et propagationis per aetatum decursum, est ac dicitur proprio sensu Traditio. Cum igitur huius universae doctrinae ita ad nos usque propagatae pars sit doctrina *de Scripturis* et doctrina consignata *in Scripturis* (th. XX.); merito dicimus, in ordine comprehensionis Traditionem esse totum, doctrinam *de Scripturis* et *in Scripturis* esse partem totius.

dependenter a Scriptura. Sed a) Scriptura ipsa sub assistentia Spiritus Sancti conservatur et explicatur per successionem apostolicam, atque ita omnia etiam Scripturis consignata conservantur per Traditionem *mediate*; licet in multis doctrinae revelatae capitibus *instrumentum immediatum* conservationis pro ipsa successione apostolica seu pro Ecclesia docente sit littera scripta. b) Distingui debent, quae sunt in Scripturis dogmata (theoretica et practica) *revelata propter se*, nempe propter suam dignitatem ac necessitatem a Deo manifestata et proposita ad credendum, et quae sunt *revelata per accidens*, h. e. quae sunt inspirata ad scribendum et sub inspiratione Scripturis consignata non *propter se* sed *propter alia*, quibuscum connectuntur et ad quae relationem habent, ut sunt e. g. adiuncta quaedam in historia et his similia (S. Th. 2. 2. q. 1. a. 6. ad 1; q. 2. a. 5.). Piora illa dogmata saltem ea quae sunt communiter omnibus explicite credenda, conservantur etiam Traditione seorsum a Scriptura, et de his valet quod ait s. Irenaeus: « quid si neque Apostoli quidem Scripturas tradidissent, nonne oportebat ordinem sequi Traditionis? » Nihilominus etiam quoad dogmata scripta et *revelata propter se* universim loquendo Scripturae sunt in praesenti ordine providentiae instrumentum necessarium magisterio divinitus instituto in successione apostolica. Quoad illa alia quae diximus *revelata per accidens*, ea conservata per Traditionem independenter a Scripturis intelligi non possunt; sed conservantur Scripturis, quas conservat Traditio.

SECTIO IV.
DE CATHOLICAE DOCTRINAE EXPLICATIONE.

THESIS XXII.

*Revelatio catholica per Iesum Christum
et per Spiritum Sanctum in Apostolis completa est.*

« Revelatio catholica in plenitudine temperis a Christo Dei Filio per se ipsum et per Spiritum Sanctum in Apostolis completa censi debet, ita ut non solum *nova oeconomia* perfectioris ordinis et amplioris revelationis Dei ab antiquis nonnullis et recentioribus haereticis confecta excludatur, sed etiam in oeconomia praesenti nullum obiectivum incrementum depositi fidei catholicae sacris Scripturis et apostolica Traditione comprehensi post Apostolos aut factum aut in Ecclesia militante adhuc expectandum sit. »

Revelatio facta a Christo Dei Filio dum visibilis cum hominibus conversatus est, et per Spiritum Sanctum in Apostolis potest dupliciter concipi velut adhuc complenda. Primo modo intellexerunt Montanistae, Manichaei, sectae plures medi aevi, ut *Fratricelli* et homines *evangelii aeterni* (saltem aliquatenus etiam Abbas Ioachim), sectae innumerabiles recentioris aetatis Anabaptistae, Schwedenborgiani, Irwingiani, homines ecclesiae futurae seu omnes illi, qui expectant novam et abundantiorum effusionem Spiritus Sancti (cf. p. 55.). Omnes enim isti, quamquam alii aliter, statuerunt tertiam perfectiorem oeconomiam Spiritus Sancti, quae sit in simili fere relatione ad oeconomiam secundam a Christo Filio Dei institutam, sicut est haec secunda ad primam veteris Testamenti seu ad oeconomiam Patris, ut illorum aliqui eam appellabant. Exclusa hac manifesta haeresi posset profectus obiectivae revelationis concipi secundo modo, ut Ecclesia Christi in terris, quam haeretici illi dicunt vel destructam vel destruendam, sit quidem iuxta divinas promissiones perpetua usque ad consummationem saeculi; sed in Ecclesia ipsa accipiat revelatio in dies nova incrementa, sicut in V. T. a prima inchoatione usque ad Christum et Apostolos continuo novae revelationes antiquis accesserunt.